

1 PODNIK A PODNIKANIE – ZÁKLADNÁ TERMINOLÓGIA

Úvodná kapitola je zameraná na charakteristiku frekventovaných pojmov, s ktorými sa môžete stretnúť v prípadových štúdiách, resp. sú súčasťou rôznych riešených príkladov alebo príkladov na riešenie. Ich stručný výklad pomôže lepšie zvládnuť riešenie problematiky a vytvoriť si väzby medzi jednotlivými poznatkami z oblasti podniku a podnikania.

Základná terminológia¹

Podnik – súhrn hmotných, nehmotných a osobných zložiek podnikania. Hmotné zložky tvoria hnutelné a nehnuteľné veci, výrobné zariadenia atď. Nehmotnými zložkami sú goodwill podniku, imidž, obchodné tajomstvo, priemyselný vzor, ochranná známka a pod. Osobnú zložku podniku tvoria zamestnanci a manažment podniku, ich kvalifikácia a schopnosti.

Podnik jednotlivca – súhrn hmotných, nehmotných a osobných zložiek podnikania fyzickej osoby – podnikateľa. Do tejto skupiny patria podniky živnostníkov, samostatne hospodáriacich roľníkov a slobodné povolania.

Organizačná zložka podniku – odštepny závod alebo iný organizačný útvar podniku, ktorý je miestne a organizačne odlúčený od ústredia podniku. Význam odštepneho závodu spočíva v splnomocnení vedúceho odštepneho závodu, ktorý je zapísaný v obchodnom registri, konať v mene podnikateľa vo všetkých veciach týkajúcich sa odštepneho závodu.

Podnikanie – sústavná činnosť vykonávaná podnikateľom samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť, s cieľom dosiahnuť zisk.

Podnikanie zahraničných osôb – zahraničnou osobou sa podľa Obchodného zákonníka rozumie fyzická osoba s bydliskom alebo právnická osoba so sídlom mimo územia SR. Zahraničné osoby môžu podnikáť na území SR za rovnakých podmienok a v rovnakom rozsahu ako slovenské osoby.

Podnikateľ – subjekt obchodnoprávných vzťahov. Ide o fyzickú alebo právnickú osobu zapísanú v obchodnom registri, živnostenskom registri, osobu, ktorá podniká na základe iného ako živnostenského oprávnenia, na základe osobitných predpisov (advokáti, audítori atď.), osobu vykonávajúcu poľnohospodársku výrobu a zapísanú v osobitnej evidencii.

Podnikateľ – právnická osoba – organizácia osôb alebo majetku so svojím menom a sídlom, zriadená na účel podnikania, ktorej právo priznáva spôsobilosť vystupovať v obchodných vzťahoch vlastným menom. Právnická osoba – podnikateľ vzniká zápisom do obchodného alebo iného zákonom určeného registra a zaniká dňom výmazu z tohto registra.

Podnikateľ – fyzická osoba – rozumie sa ňou každý človek od okamihu, keď začal podnikáť a bol zapísaný do živnostenského registra, prípadne od okamihu inej evidencie ako podnikateľa, až do okamihu, keď ukončil svoju podnikateľskú činnosť. Za svoje záväzky z obchodnoprávných vzťahov ručí celým svojím majetkom.

Majetok podniku – predstavuje súhrn majetkových hodnôt (vecí, pohľadávok a iných majetkových a nemajetkových práv a peniazmi ocenených iných hodnôt), ktoré patria podnikateľovi a/alebo sú určené na jeho podnikanie. Ide o súhrn všetkých aktív určitého podnikateľa.

Cenný papier – listina, s ktorou je spojené subjektívne právo jej majiteľa. Listinný cenný papier môže byť nahradený zákonom stanovenou evidenciou cenných papierov v podobe zaknihovaného, dematerializovaného cenného papiera. Medzi cenné papiere sa zaraďujú akcie, podielové listy, dlhopisy, vkladové listy, vkladové certifikáty, depozitné certifikáty, pokladničné poukážky, dočasné listy, kupóny, zmenky, šeky, cestovné šeky, náložné listy vrátane konosamentov, skladové listy, skladové záložné listy, tovarové záložné listy.

Čisté obchodné imanie – obchodný majetok po odpočítaní záväzkov vzniknutých podnikateľovi v súvislosti s podnikaním (právny pojem). Tento pojem je teda užší ako pojem „obchodný majetok“.

Dlhopis (obligácia) – cenný papier, ktorým sa dlžník zaväzuje, že zaplatí veriteľovi určitú peňažnú sumu. Slúži na získavanie finančných prostriedkov. Dlhopis je dlžobný úpis platný do určitého termínu, do ktorého sa musí od majiteľa odkúpiť s istým vopred stanoveným úrokom.

¹ Spracované podľa zákona č. 513/1991 Zb. – Obchodný zákonník, zákona č. 431/2002 Z. z. – zákon o účtovníctve, zákona č. 455/1991 Zb. – zákon o živnostenskom podnikaní, www.registeruz.sk

1.2 Terminológia podnikania v rôznych jazykoch

Táto časť prezentuje frekventované pojmy ako podnik, podnikanie a podnikateľ v rôznych jazykoch, s cieľom oboznámiť sa s ich jazykovými mutáciami, ktorých presné poznanie je v súčasnosti prospešné.⁴ Okrem toho sa priestor venuje aj terminológii právnych foriem podnikania, s ktorými sa môžeme pri štúdiu zahraničnej odbornej literatúry veľakrát stretnúť.⁵

a) Ťažiskové jazyky

Jazyk \ Pojem	Podnik	Podnikanie	Podnikateľ
Anglický	Enterprise Business	Entrepreneurship Business	Entrepreneur
Francúzsky	l'Entreprise	l'Entreprise	l'Entrepreneur
Nemecký	s Unternehmen e Unternehmung	e Unternehmung	r Unternehmer
Španielsky	Empresario	Empresa	Emprendedor
Ruský	предприятие	предпринимательство	предприниматель

b) Ďalšie európske jazyky

Pojem \ Jazyk	Taliansky	Portugalský	Holandský	Švédsky	Poľský
Podnik	Impresa	Empresa	Bedrijf	Företag	Przedsiębiorstwo

Pojem \ Jazyk	Český	Maďarský	Nórsky	Bulharský	Esperanto
Podnik	Podnik	Vállalat	Bedrift	предприятие	Enterpreno

c) Dvojazyčný systém právnych foriem podnikov

V tejto časti prinášame spôsob vyjadrenia právnych foriem v anglickom a nemeckom jazyku.

⁴ KINTLER, J. 2009. Terminológia podnikania v rôznych jazykoch. In NEUMANNOVÁ, A. a kol. 2009. *Podnik a podnikanie – príklady a prípadové štúdie*. Bratislava : Iura Edition, 2009.

⁵ V uvedenom texte výklad terminológie vychádza z najčastejšie používaných termínov a klasifikácie právnych foriem. Pri detailnom skúmaní nachádzame v terminológii a legislatíve jednotlivých krajín rozdiely.

2 SUBJEKTÍVNE A OBJEKTÍVNE PREDPOKLADY PODNIKANIA

Na úspešnú podnikateľskú činnosť musia byť prítomné subjektívne a objektívne predpoklady. Podnikateľ musí poznať ekonomické príležitosti trhu, právne aspekty podnikania, musí byť technicky, technologicky, osobnostne a finančne pripravený. Takisto musí mať pripravený podnikateľský zámer. Veľmi dôležitými znakmi podnikania sú samostatné konanie a rozhodovanie sa ekonomického subjektu. Dôležitá je aj znalosť, iniciatívnosť, novátorstvo a schopnosť znášať riziká.

2.1 Subjektívne predpoklady podnikania

Dôležitou podmienkou úspechu budúceho podnikateľa sú adekvátne odborné znalosti a skúsenosti podporené určitými podnikateľskými vlastnosťami a predpokladmi, ako iniciatívnosť, tvorivosť, sebamotivácia, schopnosť komunikácie a pod.

2.1.1 Motivácia podnikateľa⁶

Hlavnými dôvodmi práce na pozícii zamestnanca sú napr. stabilný príjem, sociálna bezpečnosť, využitie kvalifikácie, pokojná práca a pod. Motiváciou podnikateľa je zase dosiahnutie nezávislosti, možnosť riadiť vlastnú prácu, zlepšenie postavenia, dosiahnutie zisku, ale aj frustrácia vo veľkých podnikoch, nedostatok sebarealizácie a pod. Pri rozhodovaní o začatí podnikania je vhodné preveriť svoje preferencie v živote, motívy a ciele svojich aktivít.

Existuje množstvo testov, ktoré zostavujú odborníci a ktoré môžu pomôcť zorientovať sa v motívoch a preferenciách v pracovnom živote. Výsledok závisí od objektívnosti prístupu k testovaniu a takisto zodpovedá stavu vedomostí a skúseností v danom čase. Vybrali sme test zameraný na orientáciu v kariére, ktorého autorom je C. Brooklyn Derr (1986). V 30 bodoch sú uvedené vždy dve výpovede, ktoré predstavujú rozdielne preferencie v živote v spojení s pracovnou sférou. (Neexistujú správne a nesprávne odpovede.)

Úlohy:

1. Prečítajte si vždy dvojicu výpovedí v riadku a zakrúžkujte písmeno tej výpovede, ktorá sa hodí pre vás, resp. viac zodpovedá vašim pracovným očakávaniam a preferenciám.
2. Spočítajte počet zakrúžkovaných výpovedí podľa písmen V, W, X, Y a Z, aby bolo možné získať ich celkové súčty, pričom ich celkový súčet je 30 (tab. 2.1).
3. Podľa počtu výpovedí pre jednotlivé písmená možno určiť intenzitu preferencie určitého zamerania v kariére, ktoré reprezentujú jednotlivé písmená (opis je za testom). Intenzita preferencie sa pre jednotlivé písmená určuje takto:
 - od 2 = slabá intenzita preferencie,
 - od 6 = stredná intenzita preferencie,
 - od 10 = silná intenzita preferencie.
4. Zhodnoňte, ktoré „zamerania v kariére“ sú vhodné na začatie podnikania, t. j. ktoré sú vhodnou motiváciou k rozbehnutiu vlastného podnikania.

⁶ Motivácia je jedným zo základných psychických procesov. Motivácia je vnútorná pohnútko (hnacia sila), ktorá vedie k dosiahnutiu osobných a organizačných cieľov. Je to vôľa niečo dosiahnuť. Motivácia môže byť aktivovaná pomocou rôznych stimulov (stimulačných či aktivizačných faktorov).

3 RIZIKO PODNIKANIA

Riziko podnikania predstavuje vplyv neistoty na ciele.²⁰ Neistotu v podnikaní môžeme chápať ako nejednoznačnosť vývoja podnikateľského prostredia či variantnosť pôsobenia faktorov ovplyvňujúcich podnikanie a variantnosť priebehu aktivít, činností a procesov, čo neumožňuje presnú predikciu budúcich výsledkov. To je dôvod, prečo skutočne dosiahnuté výsledky môžu byť iné, ako sa predpokladalo.

Základná terminológia

Systematické riziko sa mení v závislosti od celkového ekonomického vývoja a ovplyvňuje všetky podnikateľské subjekty. Možnosti jeho riadenia sú obmedzené.

Nesystematické riziko je do značnej miery nezávislé od ekonomického vývoja a je špecifické pre jednotlivé trhové subjekty. Úspešné zvládanie nesystematických rizík priamo ovplyvňuje konkurencieschopnosť jednotlivých podnikov. Podniky môžu ovplyvniť tak pravdepodobnosť vzniku významných rizík, ako aj ich dôsledok.

Riziká podľa vecnej náplne rozdeľujeme²¹:

- **Technické riziká** – sú spojené predovšetkým s uplatňovaním výsledkov vedecko-technického rozvoja, stretávame sa s nimi najčastejšie pri výskume a vývoji nových výrobkov a technológií.
- **Výrobné riziká** – úzko súvisia s faktormi technického rizika a vyznačujú sa možnosťou strát vo výrobnom procese.
- **Ekonomické riziká** – zahŕňajú širokú škálu nákladových rizík vyvolávaných zmenami jednotlivých nákladových položiek, ktoré sú spojené predovšetkým s rastom nákupných cien vybraných surovín a energie.
- **Trhové riziká** – sú spojené s úspešnosťou výrobkov alebo poskytovaných služieb na domácich a zahraničných trhoch.
- **Finančné riziká** – súvisia s dostatkom a alokáciou vlastných alebo cudzích zdrojov pre určité podnikateľské aktivity.
- **Politické riziká** – sú vyvolané makroekonomickou a sociálnou politikou vlády. Politické riziko bezprostredne vplyva na podnikateľskú činnosť, nie je možné pred ním ujsť, možno ho len správne ohodnotiť a riadiť.

3.1 Delenie rizík podľa väzby na podnikateľské subjekty

Identifikované riziká, ktoré môžu ovplyvniť dosiahnutie cieľov podniku, je vhodné rozdeliť do skupín podľa väzby na podnikateľské subjekty na systematické (trhové) a nesystematické²² (jedinečné) na vymedzenie charakteru rizík a určenie vhodného spôsobu riadenia daných rizík.

Príklad 1

Podnik ZTR, a. s., čelí v svojej podnikateľskej činnosti viacerým rizikám. Súhrn niektorých rizík, s ktorými sa podnik stretáva a snaží sa im vhodnými spôsobmi vyhýbať, resp. minimalizovať ich vplyv, sú:

- neprispôsobenie sa tempu technického pokroku,
- zmeny vyvolané vedecko-technickým pokrokom,
- zaostávanie v inováciách výrobkov,
- poruchy na výrobných zariadeniach a pod.,
- kolísavosť kvality vlastných výrobkov,
- zvýšenie sadzby dane z príjmov,

²⁰ Európsky portál pre malých podnikateľov: *Úspešné príbehy*, 2013, aktualizované máj 2013. [online]. [cit.2013-06-03]. Dostupné na internete: < http://ec.europa.eu/small-business/success-stories/2013/may/index_sk.htm >.

²¹ FOTR, J. 1992. *Jak hodnotit a snižovat podnikatelské riziko*. Praha : Management press, 1992, s. 12-13,

²² MAJDUCHOVÁ, H. – NEUMANNOVÁ, A. 2012. *Podnik a podnikanie*. Bratislava : Sprint 2, 2012, 209 s.

- špecifické požiadavky na kvalifikáciu zamestnancov,
- zníženie kúpyschopnosti obyvateľstva,
- zvýšenie ceny elektrickej energie,
- zvýšenie úrokových sadzieb a pod.,
- závislosť od niekoľkých kľúčových zamestnancov.

Úlohy:

1. Pokúste sa jednotlivé riziká rozčleniť do skupín na systematické a nesystematické riziká.
2. Vysvetlite, aký je rozdiel medzi uvedenými skupinami rizík a aký význam má dané zaradenie pre riadenie rizika v podniku.

Riešenie:

1.

2.

3.2 Delenie rizík podľa vecnej náplne

Riadenie rizík podniku, ktoré má byť súčasťou všetkých podnikových činností, si vyžaduje rozdelenie identifikovaných rizík podľa vecnej náplne, t. j. podľa jednotlivých oblastí podniku podieľajúcich sa na zabezpečovaní výsledkov podnikových činností, za ktoré nesú v podniku zodpovednosť konkrétne osoby. Dôvodom je pridelenie zodpovednosti za riadenie rizík osobám zodpovedajúcim za danú oblasť, čím sa zabezpečuje prepojenosť riadenia rizík s riadením podnikových procesov.

Príklad 2

V podniku ALFA boli identifikované nasledujúce riziká ovplyvňujúce splnenie jeho cieľov a treba ich rozdeliť do skupín na určenie osôb zodpovedných za ich účinné riadenie:

4 OKOLIE PODNIKU

Podnik existuje v určitej časovej a priestorovej realite a pôsobia naň rôzne prvky a procesy. Súhrn všetkých prvkov, s ktorými je podnik vo vzájomnej interakcii, a procesov, ktoré naň pôsobia, nazývame okolím (prostredím) podniku. Ovplyvňujú jeho správanie, stratégiu i ciele, podnik musí akceptovať ich vplyv a ich neustály vývoj.

Základná terminológia

Svetové okolie podniku²⁶ – faktory alebo javy, ktoré pôsobia na podnik z medzinárodnej úrovne.

Všeobecné okolie podniku (národné okolie) – súhrn všetkých prvkov, ktoré pôsobia na podniky v rámci daného štátu.

Špecifické okolie podniku – pôsobenie prvkov všeobecného okolia podniku na konkrétny podnik, s predmetom svojej podnikateľskej aktivity na konkrétnom mieste a v konkrétnom čase jeho pôsobenia.

4.1 Charakteristika okolia podniku

Príklad 1 – Svetové okolie podniku

Pomocou teoretických poznatkov o svetovom okolí podniku doplňte údaje v tab. 4.1.

Tabuľka 4.1

Procesy	Charakteristika
Intelektualizácia	
.....	● zrychľovanie hospodárskych procesov vplyvom vedecko-technického rozvoja
.....	
Flexibilita	
	● snaha o zachovanie a skvalitnenie životného prostredia, jeho ochrana

Príklad 2 – Prvky okolia podniku a charakter väzieb

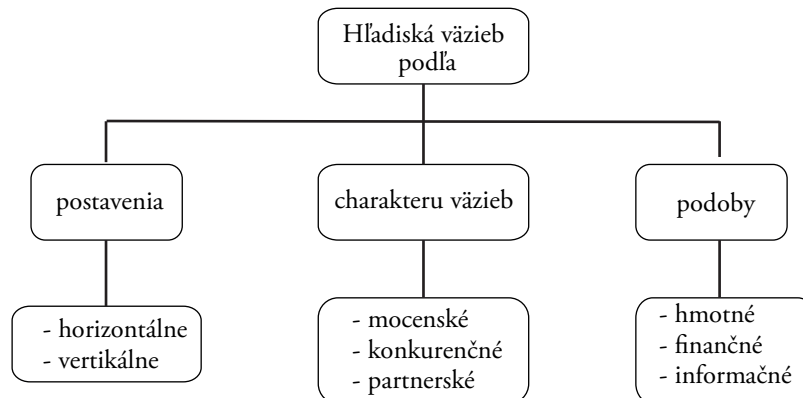
Pekáreň MAJA, s. r. o., sa zaoberá výrobou a predajom chleba, pečiva a iných pekárenských výrobkov. V sídle firmy má tiež podnikovú predajňu a okrem toho zásobuje vlastnými pekárenskými výrobkami aj ďalšie predajne potravín v danom okrese. V súvislosti s jej podnikaním vznikli nasledujúce činnosti:

- dodanie špaldovej múčnej zmesi od dodávateľa,
- oznámenie miestnej samosprávy o výške poplatku za zber komunálneho odpadu,
- príkaz v banke na úhradu faktúry dodávateľovi za dodávku múky,
- nákup pohonných hmôt na čerpacej stanici a ich úhrada v hotovosti,
- úhrada sociálnych odvodov za zamestnancov prevodom z účtu,
- uzatvorenie kúpnej zmluvy o predaji vlastných výrobkov,
- správa o vykonanej inšpekcii Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR v priestoroch pekárne,
- faktúra za spotrebu elektrickej energie,
- oznámenie o povinnosti uhradiť daň z nehnuteľnosti.

²⁶ Spracované podľa: MAJDÚCHOVÁ, E. – NEUMANNOVÁ, A. 2014. *Podnik a podnikanie*. 2. vyd. Bratislava: Sprint 2, s. 36-44.

Úloha:

Pri uvedených činnostiach identifikujte subjekty z okolia pekárne, s ktorými má vzájomné väzby a určte charakter týchto väzieb podľa členenia na obr. 4.1.

Obr. 4.1 Druhy väzieb podniku s okolím

Zdroj: Vlastné spracovanie podľa: MAJDÚCHOVÁ, H. – NEUMANNOVÁ, A. 2014. *Podnik a podnikanie*. 2. vyd. Bratislava : Sprint 2, 2014, s. 43-44.

✓ Riešenie:

Príklad 3 – Znaky okolia podniku

Spoločnosť ImaTel, s. r. o., podniká na strednom Považí v oblasti informačno-komunikačných technológií. Vo svojej podnikateľskej činnosti sa stretáva s množstvom vzťahov, vplýva na ňu množstvo väzieb a jej činnosť ovplyvňujú rôzne prvky okolia. Spoločnosť sa musí zaujímať o svoje okolie, získavať informácie o možných hrozbách a príležitostiach, vedieť ich využiť a získať tak konkurenčnú výhodu.

Znaky: miera inflácie; regionálna dopravná infraštruktúra; organizačná štruktúra podniku; poskytnutie úveru od banky; systém SKYPEoff – lacné celosvetové internetové telefonovanie; uzatvorenie zmluvy s dodávateľom; sadzba dane z príjmu; výška úrokovej sadzby; miera nezamestnanosti na strednom Považí; nová reklama konkurenčného podniku; systém environmentálneho manažérstva EMAS (*Eco-Management and Audit Scheme*) demografická štruktúra obyvateľstva; príkaz súdu na rozdelenie spoločnosti; povinnosť platiť daň z nehnuteľnosti; reklamácia tovaru zákazníkom; rast hrubého domáceho produktu; uzatvorenie zmluvy na poistenie majetku spoločnosti; rozhodnutie o otvorení novej podnikovej predajne, dodržiavanie všeobecne záväzného nariadenia o nakladaní s komunálnym odpadom; vývoj vysokorychlostných mobilných spôsobov prenosov dát.

Úlohy:

1. Zaraďte znaky do tab. 4.2 podľa jednotlivých faktorov.
2. V tab. 4.3 zaraďte znaky podľa charakteru väzieb a z hľadiska nadriadenosti, resp. podriadenosti.

✓ Riešenie:

6 TYPOLOGIA PODNIKOV

V trhovej ekonomike pôsobí množstvo rôznych druhov podnikov, ktoré sa vyznačujú jednotlivými znakmi. Na základe spoločných znakov ich môžeme zatriediť do skupín a podskupín. Takéto triedenie nazývame typológia podnikov. Typológia podnikov umožňuje ľahšiu orientáciu, sprehľadnenie množstva podnikov a zdôraznenie ich špecifik.

Medzi základné a najčastejšie využívané typologické kritériá zaraďujeme:³⁴

- právnu formu podnikov,
- vlastníctvo,
- sektory a hospodárske odvetvie,
- veľkosť,
- technicko-organizačné charakteristiky,
- charakter produktu.

V nasledujúcich zadaniach sa budeme venovať praktickému využitiu uvedených typologických kritérií.

Základná terminológia

Vkladom spoločníka je súhrn peňažných prostriedkov (ďalej len „peňažný vklad“) a iných peniazmi ocenených hodnôt (ďalej len „nepenážný vklad“), ktoré spoločník vkladá do spoločnosti a podieľa sa nimi na výsledku podnikania spoločnosti.

Obchodné spoločnosti sú upravené Obchodným zákonníkom a rozdeľujeme ich na dva typy, a to:³⁵

- a) **Personálne spoločnosti** – charakteristickým znakom je bezprostredná účasť jednotlivých spoločníkov na podnikaní. Ide o spojenie minimálne dvoch spoločníkov a ich spoločný výkon podnikateľskej aktivity. Spoločníci ručia za záväzky spoločnosti nielen kapitálovým vkladom, ale aj osobným majetkom. Spoločnosti nevytvárajú osobitné orgány, ale každý spoločník je nositeľom práv aj povinností. Zákon nestanovuje pre spoločníkov minimálny vklad (s výnimkou komanditistov), ani pre spoločnosť minimálne základné imanie.

Medzi personálne spoločnosti patria:

- verejná obchodná spoločnosť,
- komanditná spoločnosť.

- b) **Kapitálové spoločnosti** – pre tieto druhy spoločností je charakteristická kapitálová účasť spoločníkov. Kapitálové vklady sú odosobnené, prevoditeľné, a preto vystúpenie niektorého spoločníka zo spoločnosti neznamená ohrozenie existencie spoločnosti. Spoločnosti vytvárajú osobitné orgány, a preto sa nevyžaduje osobná účasť spoločníka na riadení spoločnosti. Tieto orgány ich zastupujú voči tretím osobám. Zákon ustanovuje pre spoločnosť minimálnu výšku základného imania, resp. pri spoločnosti s ručením obmedzeným aj minimálnu výšku vkladu spoločníka. Zákon súčasne pre tieto druhy spoločností určuje povinnú tvorbu a dopĺňanie rezervného fondu.

Typickými druhmi kapitálových spoločností sú:

- spoločnosť s ručením obmedzeným,
- akciová spoločnosť.

6.1 Prípadová štúdia – Špecifiká rodinného podnikania, výhody a nevýhody rodinného podnikania

Jednotnú definíciu rodinného podniku v odbornej literatúre, či už domácej alebo zahraničnej, nenájdeme. Rodinný podnik v zahraničnej literatúre je definovaný ako podnik, ktorý spĺňa aspoň jedno z nasledujúcich kritérií:³⁶

³⁴ MAJDUCHOVÁ, H. – NEUMANNOVÁ, A. 2014. *Podnik a podnikanie*, Bratislava : Sprint vfra, 2014.

³⁵ Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

³⁶ STRÁŽOVSKÁ, H. – KROŠLÁKOVÁ, M. – STRÁŽOVSKÁ, L. 2008. *Podnikanie formou rodinných podnikov*. Bratislava : Sprint 2, 2008, s. 10.

- majiteľ považuje svoj podnik za rodinný,
- majiteľ má v úmysle odovzdať svoj podnik blízkeму príbuznému,
- okrem majiteľa pracuje ako riadny zamestnanec iný člen rodiny, ktorý je súčasťou každodenného riadiaceho procesu podniku.

Niektorí autori (Fletcher, 2008; Neubauer – Lank, 1998) pri definovaní rodinných podnikov vychádzajú z vzájomného vzťahu medzi rodinou a vlastníkami:

- rodina má vplyv na podnikateľskú stratégiu,
- existuje rodinný vzťah medzi minulým a súčasným majiteľom,
- dvaja alebo viacerí riaditelia sú členmi rodiny,
- firma je vo vlastníctve aspoň dvoch generácií rodín.

Rodinné podnikanie v Európe, ale aj vo svete predstavuje významnú skupinu podnikateľských subjektov s nezanedbateľným vplyvom. V Európe 14 mil. rodinných podnikov vytvára vyše 60 mil. pracovných miest v súkromnom sektore. V niektorých krajinách predstavujú 55 – 99 % všetkých spoločností.³⁷ Veľká časť z malých a stredných podnikov (MSP) sú rodinnými podnikmi, medzi rodinnými podnikmi však nájdeme aj veľké nadnárodné spoločnosti (príkladom je Volkswagen, Fiat, IKEA, BMW, Audi, L'Oréal a ďalšie).³⁸

Špecifické problémy rozvoja rodinného podnikania súvisia predovšetkým s prelínaním rodinného a súkromného života podnikateľa. Významným aspektom rodinného podnikania je aj dôraz na etiku a morálku v podnikaní. V rodinnom podnikaní nie je cieľom udržať len dobré meno podniku, ale aj o dobré meno rodiny. Dobré vzťahy s dodávateľmi, zamestnancami a predovšetkým zákazníkmi sú v prípade rodinných podnikov základom dlhodobej udržateľnosti podniku.

Tieto podniky sú charakteristické dlhodobým vlastníctvom, ako aj dlhodobou stabilitou riadiacich štruktúr a obchodných vzťahov. Rodinné podniky majú zvyčajne dlhšiu existenciu, ako podniky nerodinné, majú stabilnú kapitálovú štruktúru, ktorá vychádza najmä z rodinných financií.

Rodinné podniky sa vyznačujú tým, že konkurujú ostatným vysokou kvalitou alebo starostlivosťou o zákazníka, čo má okrem iného zaručovať rodinná značka (často priezvisko vlastníka alebo rodiny, ktorá podnik vlastní). V ekonomicky vyspelých krajinách je označenie „rodinná firma“ synonymom kvality, prestíže, preverenej stabilnej firmy, ku ktorej sa s hrdosťou hlási celá rodina.

Európska komisia určila najvýznamnejšie prínosy rodinných podnikov:³⁹

- rodinné podniky prispievajú k rastu európskeho hospodárstva a zohrávajú významnú úlohu v rámci hospodárskeho rastu a sociálneho rozvoja,
- dôležitú úlohu majú aj pri znižovaní nezamestnanosti, najmä medzi mladými ľuďmi, a investovaní do ľudského kapitálu,
- viacgeneračný charakter rodinných podnikov posilňuje stabilitu hospodárstva,
- rodinné podniky zvyčajne zohrávajú kľúčovú úlohu v regionálnom rozvoji,
- zvyčajne zaručujú odovzdávanie vedomostí a zručností a v niektorých prípadoch zohrávajú dôležitú úlohu pre sociálne väzby,
- v poľnohospodárstve sú rodinné farmy najbežnejším obchodným modelom a významne prispievajú k prevencii vyludňovania vidieka a v mnohých prípadoch predstavujú jediný zdroj zamestnanosti v európskych regiónoch.

Úlohy:

1. V tab. 6.1 sú uvedené niektoré rozdiely medzi rodinnými a nerodinnými podnikmi. Doplňte chýbajúce charakteristiky na základe údajov z predchádzajúcej prípadovej štúdie.
2. Nájdite vo svojom okolí typický rodinný podnik, pokúste sa identifikovať jeho výhody a nevýhody v porovnaní s nerodinným podnikom a zapíšte ich do tab. 6.2.

³⁷ European Family Business. [online], [cit. 2016-01-12]. Dostupné na internete: <<http://www.europeanfamilybusinesses.eu>>.

³⁸ Rodinné podnikanie alebo (ne)zostane to v rodine, 2014. [online], Európske partnerstvo pre verejné stratégie (EPPP), 2014. 20 s. [cit. 2016-01-06]. Dostupné na internete: <http://www.eppp.sk/docs/eppp_studia_fb.pdf>.

³⁹ Spracované podľa: KLIMEK, J. *Stanovisko odbornej sekcie pre jednotný trh, výrobu a spotrebu na tému „Rodinné podniky v Európe ako zdroj oživenia hospodárskeho rastu a lepších pracovných miest“*. INT/765. Európsky hospodársky a sociálny výbor. Brusel 23. júla 2015. Dostupné na internete: <<http://www.eesc.europa.eu/>>.